

palatínsky palác so záhradou. Pri príležitosti pohrebu Štefana a Jána Pálffyovcov (1646) spolupôsobia v Bratislave viedenský a domáci umelci. V aktoch sú záznamy o katafalku (*castrum doloris*) a o pohrebnej ceremónii, ktorá mala európsky význam. Spomínaní umelci pracujú na objednávkach všetkých troch zložiek feudálnej mocenskej reprezentácie: Prestavujú cisársky hrad, budujú Letný arcibiskupský palác a palác palatína Pálffyho. Arcibiskupský maliar Hans Jakub Khien (Khuen) pracuje paralelne s objednávkou na pohreb Štefana a Jána Pálffyovcov aj v novovzniknutom Letnom arcibiskupskom paláci. Záhrada arcibiskupa Jána Lippaya vyznačujúca sa moderným prístupom k detailu dosiahla európsku povesť. Ostatných umelcov poznáme z prác objednaných cisárom Ferdinandom II., ktoré na hrade uskutočňovali od roku 1635 do roku 1649 na príkaz palatína Pavla Pálffyho.

Zdá sa, že cisársky kamenár Pietro Maino (Marino) Maderna z Viedne, ktorý tu pôsobil a svoju prácu aj signoval, je indetický s kamenárom pracujúcim na hrade. To isté možno usudzovať aj o maliarovi Christianovi Knörrovi (Knerrovi). Okrem výmalby hradnej kaplnky vykonal zmluvné práce pre palatína a stvárnil katafalk. Materiál viažuci sa k pohrebným obradom i keď nevelmi početný, predsa len svedčí o ich reprezentatívniosti, ktorá odzrkadľuje sociálny status rodu. Významní viedenský ranobarokoví umelci, ktorí spolupôsobili na stvárnení katafalku, sú dokladom vedúcej úlohy Viedne ako centra umenia, ako aj dokladom stáleho kontaktu rodu Pálffyovcov s umeleckoestetickou reprezentáciou viedenského dvora.

Účty zhrnuté pod 2. tematickým bodom sa týkajú prác na pálffyovskom majetku pod hradom, na rozsiahlom teréne medzi Zámockou ulicou a Paliádami. Ide o nevelmi náročné práce, o stavebné úpravy súvisiace s prispôbovaním vládnucemu súvekému vkusu. Objednávky zadali domácim remeselníckym rodinám s bohatou tradíciou; rozličné generácie týchto rodín spolupracovali so zahraničnými umelcami na veľkých objednávkach, čím sa vyrovnávali s európskym vývojom a spoluurčovali vysokú úroveň domáceho umenia. Práce Šimona Steinmasslera sa mohli týkať paláca alebo inej budovy v parku. Je príbuzný so Štefanom Stein-

masslerom, ktorý vytvoril sochy pre vedfajšie oltáre v jezuitskom kostole najsv. Spasiteľa. Rodina Rumplmayer zasa mala v meste takú dlhú tradíciu, že ešte po roku 1885 stavia pre grófa Jána Pálffyho Viktor Rumplmayer palác na dnešnom Hviezdoslavovom námestí (č. 18). Maliar Mathies Ignati Fiedler sa v prameňoch sám označuje za maliara „Jeho excelencie prezidenta kráľovskej komory“ — najvyššieho úradu pre všetky verejné stavebné podujatia v Uhorsku. Pálffyovská záhrada bola možno najdôležitejším dielom parkovej architektúry v meste, nie pre svoju umeleckú kvalitu (v tejto súvislosti je prototypom arcibiskupská záhrada), ale pre topografické danosti. Trojstupňové terasovité stvárnenie terénu so salou terenou, ktoré zjednocuje organickú a anorganickú prírodu, oranžéria s exotickými rastlinami a amfiteatrálna dispozícia v spodnej časti tzv. pálffyovského dvora, sú historicko-filozofickým obrazom absolútneho nároku vlastníkov a estetickým reflexom pálffyovskej mocenskej neobmedzenosti. Kultivácia krajiny je tu výrazom spoločenskej kultúry.

Akty k „šľachtickému obydlíu“ v Dlhej ulici (Leningradská a Nálepkova) sa stále len neľahko interpretujú. Podľa Korabinského treba vychádzať z dvoch palácov Jána Pálffyho na tej istej ulici. K budove na dnešnej Leningradskej ulici, ktorá sa nezachovala, považuje Korabinsky za dôležitú staršiu správu. Hovorí, že cisár Ferdinand III. dal roku 1665 10 000 zlatých na obnovu domu, ktorý mal zadnú budovu v dnešnej Gorkého ulici. Rozsiahle práce od roku 1710 do roku 1740 na Pálffyho paláci, v 19. storočí sčasti stavebne upravenom, sú medzerovito zachytené účtami: Zmienky o úpravách v panských izbách, o nových oknách, štukatúrach, o obnove strechy a schodiska vedú k záveru, že šlo o barokizovanie budovy. Účasť domáceho sochára Andreja Hütera, známeho z pôsobenia na kaplnke sv. Kataríny, na Esterházyho paláci (Nálepkova č. 13) a na Letnom arcibiskupskom paláci, svedčí o náročnosti prestavby.

Predložené dokumenty sú ako sme už spomenuli v úvode, fragmentárnymi svedectvami o umelecko-kultúrnohistorickej kontinuite na západnom Slovensku v 17. a 18. storočí. V budúcnosti však bude potrebné čerpať z prameňov v širšom rozsahu.